

Vi har utfört vår granskning enligt kommunallagen, god revisionsred i kommunal verksamhet, fastställt revisionsreglemente samt de lagar och förordningar som berör revisionens verksamhet.

Revisorerna granskar *årligen*, i den omfattning som följer av god revisionsred, *all verksamhet* som bedrivs inom nämnderna. Genom lekmannarevisorerna granskar revisorerna även den verksamhet som bedrivs i de kommunala företagen.

Målet med revisorernas arbete är ansvarsprövningen d.v.s. revisorernas bedömning i frågan om ansvarsfrihet som lämnas till kommunfullmäktige inför deras årliga ansvarsprövning och beslut. Granskningsuppdraget är medlet att nå fram till denna ansvarsprövning.

En viktig och grundläggande del i revisionsprocessen är planering av revisionsinsatserna. Utifrån en genomförd väsentlighets- och riskanalys har en revisionsplan upprättats.

Följande granskningar har utifrån antagen revisionsplan genomförts under året:

Nämndernas och styrelsens ansvar för ledning, styrning, uppföljning, utvärdering och kontroll – ansvarsutövande

Nämnder och styrelsen har ansvar för att skapa förutsättningar för en ändamålsenlig och säker verksamhet genom aktiva beslut. Vi definierar begreppet ansvarsutövande som nämndens aktiva åtgärder för att styra, följa upp, utvärdera och kontrollera verksamheten.

I årets granskning har inriktningen varit att utreda vilka förutsättningar nämnderna och enskilda ledamöter har att ta ansvar utifrån gällande lagstiftning och hur ansvarstagandet fungerar i praktiken. Särskilt fokus har ägnats åt vilka risker som förknippas med verksamheten, kommunens styrdokument, processer, ekonomi, medborgare samt kommunens utveckling/framtid. Dessutom har nämndsspecifika frågor diskuterats vid sammanträde med kommunstyrelsen, socialnämnden, barn- och utbildningsnämnden, kultur- och fritidsnämnden samt miljö- och byggnadsnämnden. Nämndernas redovisning av sitt uppdrag från kommunfullmäktige redovisas senare i denna redogörelse.

2009 års bokslut och årsredovisning

Granskning av årsredovisningen syftar till att pröva om denna ger en rättvisande bild av resultatet och den ekonomiska ställningen per den 31 december 2009 samt om upplysningar lämnats om händelser av väsentlig betydelse.

Vi har granskat om en analys skett av verksamhetens utfall i kvalitativa och kvantitativa termer. Våra synpunkter efter granskning av årsredovisning lämnas i separat rapport som bifogas revisionsberättelsen.

Förvaltningsberättelse

Vi bedömer att förvaltningsberättelsen är i överensstämmelse med kraven i KRL. Förvaltningsberättelsen är överskådlig, välstrukturerad och informativ. Den information som lämnas i förvaltningsberättelsen överensstämmer till sin struktur med de intentioner som ställts upp i budget 2009.

Investeringsredovisning

Vi bedömer att investeringsredovisningen i all väsentlighet ger en rättvisande bild av årets investeringar.

Driftredovisningen

Vi bedömer att driftredovisningen i all väsentlighet ger en rättvisande bild av hur årets utfall förhåller sig till fullmäktiges budget. Informationsvärdet i driftredovisningen skulle öka avsevärt om det till kommande år redovisades föregående års utfall mot budget.

Balanskravsavstämning

Vi instämmer i kommunens bedömning av att balanskravet har uppfyllts.

Balanskravsutredning 2007-2009

Mnkr

	2009	2008	2007
Årets resultat enligt resultaträkningen	17,2	11,7	8,7
- avgår/tillkommer realisationsvinster	-0,2	-6,8	-0,1
- avgår jämförelsestörande	0	-0,7	-5,0
Justerat resultat	17,0	4,2	3,6
Ingående resultat att återställa	0	0	0
Resultat efter återställning	17,0	4,2	3,6

Vid avstämning 2009 mot kommunallagens krav på ekonomisk balans har resultatet 17,2 mnkr justerats med realisationsvinster om 0,2. Resultatet enligt balanskravsutredningen är således positivt med 17,0 mnkr. Avstämning mot kommunallagens balanskrav har i årsredovisningen redovisats i förvaltningsberättelsen och i not 10 till balansräkningen.

God ekonomisk hushållning

Förvaltningsberättelsen innehåller en samlad uppföljning av de finansiella målen. Årets resultat är positivt och det utgör mer än 2 procent av skatteintäkter och bidrag. Det har inte gjorts någon bedömning av det andra målet eftersom mandatperioden ännu inte är slut, men det mesta tyder på att detta mål kommer uppnås. Gällande det tredje målet har avsatta medel varit lägre än tidigare år, med hänvisning till den ekonomiska krisen. Pensionsmedel har dock överförs till Söderåsens miljöförbund (nybildat kommunalförbund).

I budgeten för år 2009 redovisas övergripande verksamhetsmål som har prioriterats såsom mest betydelsefulla för god ekonomisk hushållning. I KRL 4 kap 5 § anges att förvaltningsberättelsen skall innehålla en utvärdering av om målen för en god ekonomisk hushållning har uppnåtts. Av förvaltningsberättelsen framgår att en utvärdering av verksamhetsmålen har gjorts. Utvärderingen har dock mest karaktären av en redovisning av genomförda aktiviteter. Till viss del redogörs också för samma aktiviteter som i

årsredovisningen för 2008. Vi anser att förvaltningsberättelsen skulle vinna på en tydligare redovisning av den utveckling som har skett i förhållande till respektive mål.

Revisorerna bedömer att Klippans kommun kan anses uppfylla kraven på god ekonomisk hushållning avseende fullmäktiges finansiella mål och verksamhetsmål.

Nämndernas redovisning av sitt uppdrag

Av KL 3:15 framgår att nämnderna ska redovisa till fullmäktige hur de fullgjort sina uppdrag,

Återkoppling i förhållande till KF:s inriktningsmål, de gemensamma resultatmålen samt om det redovisas verksamhetsmål

	Dialog/ information	Attraktivt boende	Identitet/ varumärke	Gymnasie- skola	Gemensamma resultatmål	Verksamhets- mål
Kommunstyrelsen	Helt	Helt	Delvis	Helt	Nej	Ja
Miljö- och byggnämnd	Helt	Helt	Helt	Helt	Nej	Ja
Kultur- och fritidsnämnd	Helt	Helt	Helt	Helt	Ja	Ja
Barn- och utbildningsnämnd	Helt	Helt	Helt	Helt	Nej	Ja
Socialnämnd	Helt	Helt	Helt	Helt	Ja	Ja
Räddningsnämnd	Helt	Helt	Helt	Helt	Nej	Ja

Samtliga nämnder har i sin redovisning återkopplat till de inriktningsmål som fullmäktige fastställt. Varje nämnd har också gjort en bedömning av i vilken mån de lever upp till inriktningsmålen. Det bedöms finnas utrymme för en tydligare koppling mellan prestationer under året och inriktningsmålen. Endast två av nämnderna har redovisat de gemensamma resultatmålen i sina redogörelser.

Nämndernas redovisning av sitt uppdrag innehåller i huvudsak verksamhetsmål uttryckta som inriktningsmål. Det finns flera exempel där verksamhetsmålen utformning saknar styrbarhet och där kopplingen till bedömning av måluppfyllelse är svag eller obefintlig. Redovisningen skulle också vinna på om det fanns en beskrivning av resultatutveckling för angivna mål. Verksamhetsmål redovisas i jämförelse med åren 2006-2008.

Vi menar att nämndernas redovisningar i stort sett redovisar utfallet av årets verksamhet i förhållande till fastställda mål och riktlinjer samt de föreskrifter som gäller för verksamheten. Revisionen bedömer att redovisningen till största delen är strukturerad på ett sådant sätt att den är relevant och svarar mot de styrsignaler som framgår av budget 2009.

Verksamhetsmålen kan utvecklas till nyckeltal och bättre beskriva utvecklingen i förhållande till KF:s inriktningsmål. Där återfinns i första hand en redovisning av prestationer. Nyckeltal som redovisas tydliggör inte kopplingen mellan ekonomi, prestationer och kvalitet.

Analys av orsaker till redovisad budgetavvikelse och genomförda åtgärder redovisas för alla nämnder.

Resultaträkningen

Vi bedömer att resultaträkningen uppfyller KRL:s krav och i övrigt är upprättad i enlighet med god redovisningssed. Det kan dock inte uteslutas att årets resultat påverkas av att inte avstämningarna har varit ändamålsenliga. Därutöver har kommunen upprättat en resultaträkning och balansräkning för va-verksamheten i enlighet med lagstiftningens krav på särredovisning av affärsverksamhet.

Balansräkningen

Balansräkningen är uppställd enligt KRL och omfattar tillräckliga noter i årsredovisningen. Bilagor och specifikationer till balansräkningens poster finns inte i tillräcklig omfattning. Till balansräkningens saknas i vissa fall bilagor som styrker det utgående saldot. Därmed har vi inte kunnat verifiera substansen i alla poster. Avstämningsrutinerna avseende mervärdesskatteredovisning och kontanthantering bör inom det snaraste ses över.

Kassaflödesanalys

Vi bedömer att kassaflödesanalysen redovisar kommunens finansiering och investeringar. Noter finns i tillräcklig omfattning och överensstämmelse finns med motsvarande uppgifter i övriga delar av årsredovisningen.

Sammanställd redovisning

Vi bedömer att den sammanställda redovisningen ger en helhetsbild av kommunens ekonomiska ställning och åtaganden. Under 2009 utgav Rådet för Kommunal Redovisning en rekommendation som behandlade gemensam förvaltningsberättelse och sammanställda räkenskaper. Kommunen har till stora delar följt rekommendationen, men kan utvecklas ytterligare, komplettering till nästkommande år kan göras enligt den nya rekommendationen.

Redovisningsprinciper

Vi bedömer att årsredovisningen i allt väsentligt lämnar information om tillämpade redovisningsprinciper och lämnar tilläggsupplysningar i tillräcklig omfattning.

Delårsrapport januari-augusti 2009

Syftet med granskningen är att ge kommunens revisorer ett underlag för sin bedömning av om resultatet i delårsrapporten är förenligt med de mål som kommunfullmäktige beslutat. Revisorernas uttalande avges i den bedömning som de avlämnar till kommunfullmäktige isamband med att delårsrapporten behandlas.

Utifrån genomförd granskning gör vi följande bedömning av kommunens delårsrapport:

- kommunens delårsrapport är upprättad i enlighet med lagens krav men kan förbättras vad avser periodiseringar
- det redovisade ekonomiska resultatet i delårsrapporten visar att kommun uppfyller kommunallagens balanskrav
- kommunen kommer inte att uppnå årets finansiella mål som beslutats av kommunfullmäktige.

- revisionen kan inte göra en bedömning av om verksamhetsmålen kommer att uppfyllas. Revisorerna bedömer att angivna åtgärder för måluppfyllelse inte är tillräckligt tydligt angivna. Det framgår endast att det pågår aktiviteter som stödjer måluppfyllelse. Målformuleringarna bör ses över så att målen kan bli specifika, mätbara, accepterade, realistiska och tidsatta.
- delårsrapporten uppfyller syftet att ge KF möjlighet att använda den som ett underlag för styrning, ledning och kontroll av den samlade kommunala verksamheten.

Fördjupade revisionsprojekt

Revisorerna har under år 2009 genomfört fördjupade projekt enligt följande:

Arbetslösa ungdomar

Syftet med granskningen var om kommunen har en tillräcklig handlingsberedskap för att kunna erbjuda arbetslösa ungdomar insatser så att de inte hamnar i bidragsberoende? Mot bakgrund av revisionsfrågan görs bedömningen att kommunen har utvecklat hanteringen av arbetslösa ungdomar något sedan föregående granskning men att det fortfarande finns en del brister som bör åtgärdas.

Socialnämnden bör:

Tydliggöra vilket uppdrag som AME har i en verksamhetsplan eller genom riktlinjer.

Se till att det införs en skrivning om hur snabbt ungdomar ska erbjudas insatser i de nya riktlinjerna, detta för att säkerställa att rutinerna finns och gäller för alla ungdomar.

Fortsätta det utvecklingsarbete som startats inom AME när det gäller uppföljningen av deltagarna och att särskild vikt bör läggas vid möjligheterna att se vilka ungdomar/deltagare som gått till arbete.

Utveckla samarbetet med Barn- och utbildningsnämnden när det gäller uppföljningsansvaret för ungdomar upp till 20 år.

Barn- och utbildningsnämnden bör:

Utveckla arbetet med hanteringen av uppföljningsansvaret. Framför allt gäller detta den konkreta kontakten med ungdomarna och samarbetet med socialnämnden (förvaltningen).

Hanteringen av privata medel bör ses över då en del moment i hanteringen samt tillämpade rutiner inte fungerar tillfredställande. Det är därför viktigt att revisionens synpunkter beaktas för att stärka den interna kontrollen inom detta område.

Privata medel

Syftet med granskningen var att pröva om rutinerna för hantering av privata medel är tillfredsställande med avseende på den interna kontrollen. Av den sammanfattande bedömningen framgår följande.

Det finns upprättade riktlinjer avseende privata medel. Reglerna är inte kända inom samtliga granskade särskilda boenden inom LSS och det finns brister i efterlevnaden. Revisionen anser att det är viktigt att reglerna revideras kontinuerligt samt att de efterföljs.

Enligt kommunens riktlinjer ska enhetschef eller annan som ej handhar privata medel utföra kontroll/avstämning av att penningmedel, kassabok och bankkonto stämmer överens minst en gång per kvartal. Utifrån granskningen kan konstateras att kontroll ej sker kontinuerligt med namnteckning för alla av de granskade kassaböckerna. Denna rutin bör därför ses över.

Merparten av de intervjuade kontaktpersonerna har enligt uppgift skrivit under överenskommelse med god man/förvaltare, dock inte alltid i samband med övertagandet av privata medel. Revisionen har bara kunnat ta del av en överenskommelse. Revisionen anser att det är av stor vikt att överenskommelser utfärdas då personalen ansvarar för vårdtagarens privata medel. Detta ska ske enligt kommunens regler.

I samband med granskningen konstaterades att en kontaktperson har ansvar för en större summa pengar som finns på en vårdtagares bankkonto. En annan av kontaktpersonerna har ansvar/tillgång för en anseelig summa pengar. Förutom ett bankkonto har även den anställda tillgång till ett konto avseende fondinnehav och ytterligare ett bankkonto. Revisionen anser att det är klart olämpligt att kontaktpersoner ansvarar, hanterar och har tillgång till större belopp. Av kommunens riktlinjer för privata medel framgår även att sparkonton aldrig får tas omhand av kommunens personal av säkerhetsskäl. Revisionen anser att riktlinjerna bör förtydligas avseende hur stora belopp kontaktpersonerna får hantera, samt att det alltid anges i överenskommelsen med god man/förvaltare.

De granskade vårdtagarnas privata medel förvaras främst på bankkonto. Den del av medlen som består av kontanter förvaras inlåst vilket endast kontaktpersonen har tillgång till. Till vårdtagarnas fickpengar (mindre summa kontanter i reservkassa) har samtliga anställda på boendet tillgång till. Förvaringen av kassaböcker, kvitton och annat räkenskapsmaterial förvaras på olika sätt. Kontanter och räkenskapsmaterial ska förvaras på ett ur säkerhetssynpunkt betryggande sätt.

Kommunens anpassning till befolkningsförändringar

Syftet med granskningen har varit att granska om Klippans kommun har en tillräckligt väl underbyggd planering inför befolkningsförändringar?

Under de senaste 10 åren har det skett förändringar när det gäller befolkningsutvecklingen i Klippans kommun. Kommunen har gått från att vara en utflyttningskommun med minskande befolkning till en inflyttningskommun där befolkningen ökat med mellan ungefär 50 och 250 personer per år. Invånarantalet i kommunen har ökat med nästan 1 000 personer sedan år 2001.

Mot bakgrund av revisionsfrågan görs bedömningen att *kommunstyrelsen idag inte har en tillräcklig planering inför befolkningsförändringar*. Bedömningen baseras på det faktum att det i kommunen inte tas fram någon befolkningsprognos på en övergripande nivå och att det därmed inte heller finns ett tydligt underlag för volymförändringar i verksamheterna.

Det finns i dagsläget behov från förvaltningarna när det gäller befolkningsprognosmaterial. Det finns möjligheter att ta fram egna prognoser men dessa är inte kommunövergripande eller antagna av kommunstyrelsen utan gäller bara som underlag för den enskilda förvaltningen/nämnden. *Bedömningen är att kommunstyrelsen bör verka för framtagandet av en kommungemensam befolkningsprognos.*

Det har också framkommit vid intervjuerna att det finns en kommungemensam plangrupp som planerar inför framtida byggande i kommunen. Här ingår dock inte någon representant från skolförvaltningen. *Här bör det övervägas om inte representanter från skolförvaltningen ska ingå i planeringsgruppen eftersom det vid nybyggnationer kan bli aktuellt att tidigt planera för exempelvis förskolor eller skolor.*

Vid intervjuerna har det samtidigt framkommit att kommunledningen lägger en stor vikt vid att ha kunskap om befolkningsutvecklingen. *Bedömningen är därför att kommunstyrelsen har en medvetenhet om den historiska befolkningsutvecklingen i kommunen och är medveten om de krav som ställs på kommunen exempelvis när det gäller att tillhandahålla villatomter.* Det som saknas är det framåtblickande perspektivet.

Upphandling av elarbeten i kommunen och Treklövern Bostad AB

Syftet med granskningen var att undersöka om upphandlingen följer LOU och har genomförts på ett ändamålsenligt sätt. Revisionens bedömning är;

- Upphandlingarna följer LOU i de delar avseende formalia.
- Hur pris ska beräknas framgår inte i förfrågningsunderlaget och än mindre i själva utvärderingen. Inget totalpris i förfrågningsunderlaget, men i utvärderingen. Pris i utvärderingen är inte transparent.
- Utvärderingen av organisation och referenser följer inte den utvärderingsmall som är uppsatt enligt förfrågningsunderlaget och den är inte transparent i tilldelningsbeslutet. Metoden som används i utvärderingen strider därmed mot 1. kap. 9 § LOU avseende saklighet.

Kvalitetsarbetet inom äldreomsorgen

Revisionsfrågan som skulle besvaras var om socialnämnden har säkerställt en ändamålsenlig verksamhet med god kvalitet inom äldreomsorgen och äldreomsorgens insatser enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen. Granskningen omfattade en översiktlig granskning av nämndens ledningssystem för kvalitet och patientsäkerhet samt kvalitetsindikatorer för kontinuitet och trygghet, fallskador och läkemedelsanvändning.

Finns det ett dokumenterat kvalitetssystem som omfattar de områden som anges i socialstyrelsens föreskrifters avseende hälso- och sjukvårdsinsatser?

Revisionen bedömer att det finns ett dokumenterat ledningssystem som i stort omfattar de områden som anges i socialstyrelsens föreskrift. Det finns brister och förbättringsområden vad gäller exempelvis beskrivning av egenkontroll, uppföljning och erfarenhetsåterföring som bör noteras. Av dokumentet framgår inte kopplingen mellan författningens krav, vårdgivarens (socialnämnden) mål, hur målen ska nås, vad som ska åstadkommas, ansvarig och hur målen ska utvärderas. Det saknas också kvalitetsmål för verksamheten med bäring på kvalitet och patientsäkerhet i hälso- och sjukvården.

Revisionen menar att det dokument som finns idag i många delar mer är att betrakta som en ”skrivbordsprodukt” än ett ledningssystem. Genom arbetet med att ta fram kvalitetsmål och krav på utförande kommer förutsättningar för önskvärd koppling mellan författningens krav och hur verksamheten fungerar skapas. Först då kan ledningssystemet leda verksamheten mot en god vård.

Kontinuiteten och tryggheten inom hemtjänsten.

Revisionen konstaterar att det inte finns något nationellt vedertaget kvalitetsmått för hur många olika personer inom hemtjänsten som brukaren bör träffa för att det ska anses vara god kvalitet i verksamheten. Kommunen har heller inget resultatmått eller servicegaranti som ger någon ledning i detta avseende. Den granskning som har genomförts visar dock på att åtta av elva brukare träffar 20 eller fler olika personer från kommunens hemtjänst under två veckor. En brukare träffade 31 olika vårdpersonal.

Revisionen bedömer det angeläget att nämnden granskar hur kontinuiteten ser ut i de olika hemtjänstområdena och i vilken utsträckning kontinuitet och trygghet beaktas vid planering och schemaläggning av verksamheten. I arbetet med att skapa en effektiv hemtjänst är det viktigt att kontinuitet och trygghet beaktas.

Förekomst av fallskador i nämndens avvikelshanteringssystem.

Revisionen konstaterar att det har varit en betydande ökning av antalet rapporterade fallolyckor i avvikelshanteringssystemet det senaste året. Orsaken till ökningen är inte klarlagd men tros bero på att fler avvikelser registreras av medarbetarna. Sedan några år bedrivs ett utvecklingsarbete där en ny rutin för fallprevention för ny vårdtagare vid särskilt boende har tagits fram. I samverkan med Region Skåne kommer även en standardvårdplan att införas. En rad olika fallförebyggande åtgärder vidtas. Revisionen konstaterar att förvaltningen i detta avseende kommit en god bit på vägen och att utvecklingen går åt rätt håll. De nya rutinerna är dock inte implementerade i organisationen. Det går ännu inte att följa upp resultatet av det fallförebyggande arbetet. Det saknas också en fungerande rutin för fallprevention inom hemvården.

Revisionen understryker vikten av att fallolyckor analyseras och åtgärdas på enhetsnivå. Kunskap om orsak till fall och när de äger rum på dygnet kan också ingå i informationen till nämnden. Revisionen anser att informationen bör sammanställas på förvaltningsnivå. Detta för att kunna återföra erfarenheterna av avvikelserna till ansvarig vårdgivare och återkoppla till hela verksamheten så att åtgärder kan vidtas som leder till färre vårdskador.

Antal förskrivna läkemedel per patient? Förekomsten av polyfarmaci – samtidig användning av alltför många läkemedel?

När det gäller läkemedelsanvändningen finns det vissa förhållanden som inte är helt tillfredsställande. Granskningen visar att det förekommer polyfarmaci. Det finns utvecklingsbehov för att närma sig en målsättning om en optimal läkemedelsbehandling för de äldre.

Det är också en brist att socialnämnden inte på en övergripande nivå regelbundet låter följa upp och bedöma läkemedelsanvändningen vid kommunens äldreboenden

Har nämnden säkerställt en ändamålsenlig verksamhet med god kvalitet inom äldreomsorgen och äldreomsorgens insatser enligt socialtjänstlagen och hälso- och sjukvårdslagen?

Det pågår ett utvecklingsarbete genom bland annat de nätverk som har organiserats. Ledning och ansvariga uppvisar ett genuint intresse och engagemang för kvalitetsområdet.

Denna granskning är begränsad till en översiktlig granskning av ledningssystem och ett fåtal kvalitetsindikatorer. Det är därför vanskligt att uttala sig om hela verksamhetens kvalitet. Mot bakgrund av de iakttagelser som gjorts måste ändå konstateras att nämnden inte har säkerställt en ändamålsenlig verksamhet med god kvalitet. Genom avsaknad av kvalitetsmål och ett fungerande ledningssystem saknas i nuläget förutsättningar för att kvalitetssäkra verksamheten. Genom det arbete som påbörjats med att ta fram kvalitetsmål och krav på verksamheten skapas förutsättningar för en verksamhet med god kvalitet.

Övrigt

Vi har på sedvanligt sätt tagit del av kommunstyrelsens och nämndernas protokoll.

Vi har under året haft sammanträde med kommunfullmäktiges presidium varvid information har lämnats angående avrapporterade och kommande granskningar.

Vi har sammanträffat med berörda förtroendevalda och anställda företrädare för nämnderna varvid vi har delgivit våra synpunkter och bedömningar med anledning av granskningarna.

Revisorerna har under året deltagit i utbildning inom olika områden som berör den kommunala revisionen.

Ekonomiskt utfall för revisorerna

Kostnaderna för revisorernas verksamhet har uppgått till 656 tkr. Årets verksamhet redovisar ett överskott på 10 tkr.

Revisorerna har som sakkunnigt biträde anlitat PricewaterhouseCoopers AB.